

ORNAMO

ORNAMO

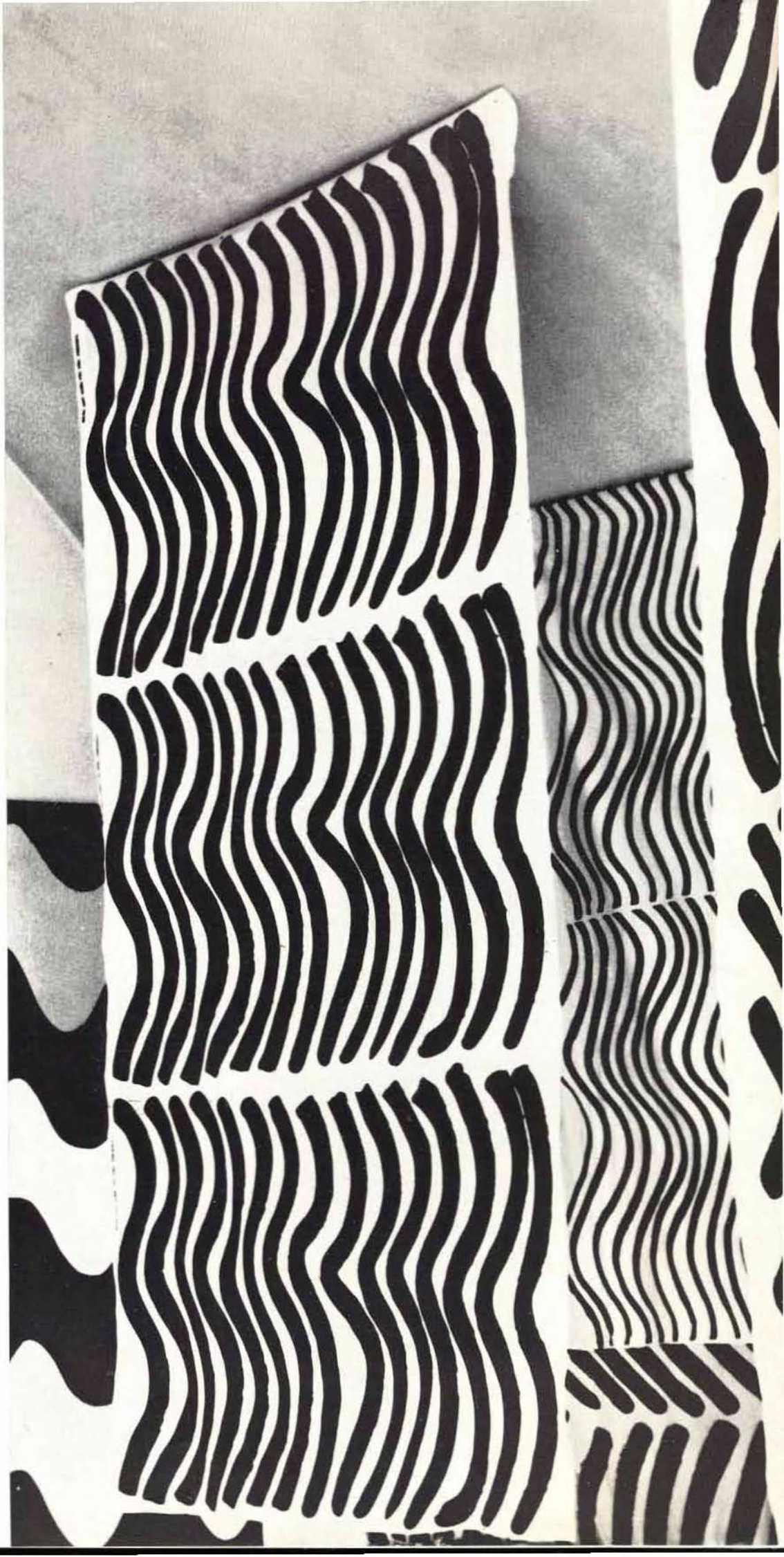
FINSK
KONSTINDUSTRI

64/50380

Redaktionen
gav de formgivare
vilkas arbeten vi
här har reproducerat
i uppdrag att
sända oss fotografier av
de verk som
de själva i detta nu
tycker mest om.

Så kom detta bildverk till.
Det visar ett tvärsnitt av vad
finsk formgivning förmår
i dag. Den inledande historiken
utgör härvid den självfallna
bakgrunden. Den berättar Er
också vad Ornamo är.

Verket har publicerats med
anledning av Ornamos
50-års jubileum.

ORNAMO FEM DECEMBER

1911

Ornamo grundades den 30. 9. 1911 under namnet Dekorationskonstnärernas Förbund. Förbundets syften var enligt stadgarna att utveckla den inhemska konstindustrin, att främja samverksamheten mellan utövarna av konstindustri och att förbättra medlemmarnas yrkeskunnighet. Samma syften står alltså på Ornamos program i dag som är. De konstituerande medlemmarnas antal var 30.

Ett förbund som Ornamo motiverades av, att konstindustrin en längre tid haft utövare i landet. Trettio år tidigare hade nämligen Konstflitföreningen i Finland grundats och upprättat den skola för utbildning i konsthantverk som i dag bär namnet Konstindustriella Läroverket. Ornamos medlemmar utgöres nästa uteslutande av konstnärer och formgivare som utbildats i denna skola.

Till Ornamos mest betydande uppgifter hörde att förmå industrin att utlysa tävlingar för formgivare och även bereda plats i juryn för Ornamos medlemmar. Tillfälle att visa vår konstindustris alster för den stora allmänheten måste också skapas genom anordnande av speciella konstindustriutställningar.

Tävlings- och utställningsverksamheten utgör alltså en viktig del av Ornamos program.

1912

Förbundets namn fastställdes till Konstindustriförbundet i Finland Ornamo. Ornamo är ett lånord från esperanto och betyder ornament.

Mellan medlemmarna utlystes en tävling om postkort.

1913

En ny postkortstävling utlystes i april.

1914—18

Första världskriget. Finland förklarades självständigt.

1920

Finlands Mässa var årets stora händelse. Ornamos medlemmar tog del i planeringsarbetena.

1921

För att högtidligt hålla Ornamos tioårsjubileum arrangerade förbundet en egen konstindustriutställning i Strindbergs konstsalong.

1922

Ornamo grundade en modellutlåningscentral. Textilmönster och möbelmodeller som utförts av Ornamos medlemmar utlånades mot en liten avgift till olika företag och privata hem.

1925

Arkitekt Gustaf Strengell fick i uppdrag att planera en hederssal för Finland på den internationella konstindustriutställningen i Paris.

1927

Den ända sedan förbundets grundande närda förhoppningen om en egen publikation

blev nu förverkligad. Ornamos första årsbok utkom i årets början och den följande vid nästa årsskifte.

1928

Ornamo samlades för första gången till möte i egen sal i den nya Konsthallen. För planering av en värdig inredning utlystes en tävling mellan medlemmarna.

Med Konstflitföreningen i Finland träffades överenskommelse om en gemensam årlig konstindustriutställning. En stor tävling om bruksglas väckte uppmärksamhet.

1929

Den internationella utställningen i Barcelona. Ornamos medlem Harry Röneholm fungerade som kommissarie för den finländska avdelningen och Ornamos jury som utställningsjury. Nästan samtidigt med utställningen i Barcelona fick Ornamo arrangera även en annan utställning i utlandet, i samband med den nordiska veckan i Kiel.

Den årliga konstindustriutställningen arrangerades för första gången i den nya Konsthallen, där den därefter — med undantag för krigsåren — ständigt har hållits.

Arttu Brummer skötte från och med detta år åliggandena som den årliga utställningens kommissarie och arkitekt ända till sin död.

Planeringen av huvudvinsten i Konstflitföreningens lotteri var varje år den intressantaste uppgiften i samband med utställningen.

Ornamos årsbok III publicerades.

1930

I anslutning till Finlands avdelning på den internationella utställningen i Antwerpen arrangerade Ornamo en utställning av konstindustri.

Samtidigt med den årliga konstindustriutställningen öppnades en ytterligare utställning av konstindustri i Stockmanns nyuppförda varuhus.

Riksdagshuset blev färdigt. Dess inredning utgjorde ett anmärkningsvärt prov på yrkeskickligheten hos Ornamos medlemmar.

Gustaf Strengell grundade tidskriften för konst och konstindustri Domus. Vissa av dess nummer redigerades av Arttu Brummer. Ornamos årsbok IV utkom.

1931

I statens nämnd för byggnadskonst invaldes en medlem av Ornamo som representant för konstindustrin. Härmed erhöles konsthantverkarnas yrkeskår som en följd av förbundets mångåriga och ihärdiga ansträngningar ett offentligt erkännande från statsmaktens sida.

På den internationella utställningen i Amsterdam var finsk konstindustri representerad. Möbelindustrins tillverkningar presenterades i större skala än tidigare vid sidan av konst-

hantverket på den årliga konstindustriutställningen.

Hedersmedlemmen i Ornamo, pionjären inom Finlands konstindustri, Akseli Gallen-Kallela avled. Han hade med sina egna händers arbete lagt grunden till olika grenar av vårt konsthantverk.

Ornamos årsbok utgavs denna gång som ett specialnummer av tidskriften Domus i samband med förbundets 20-års dag.

1932

Modekonsten deltog för första gången med en egen avdelning på den årliga konstindustriutställningen.

1933

Året begynte i tecknet av Triennialens öppnande i Milano — en återkommande, internationell konstindustri- och arkitekturutställning. Ornamo arrangerade Finlands avdelning med huvudvikt på de textiler, som väckt internationell uppmärksamhet.

Alvar Aaltos fanerstol omnämndes som en uppseendeväckande nyhet.

Som utställningsarkitekt fungerade Harry Röneholm.

Ornamo utgav sin sjätte årsbok.

På konstindustriutställningen hade fabriksproduktionen och konsthantverket skilda avdelningar. Temat för inredningsavdelningen var "möbler som står till salu".

1934

I samarbete med Konstflitföreningen arrangerade Ornamo en utställning av konstindustri i Viborg.

Den strävan att anordna tävlingar och höja dessas nivå som ända från början ingick i förbundets program, hade redan börjat visa synbara resultat. På 30-talet arrangerades konstindustriella tävlingar i kontinuerlig följd och Ornamo deltog regelbundet även i planeringen och prisbedömningen.

1935

Ornamo sammankallade representanter för industrin och handeln för att diskutera den konstnärliga formgivningens betydelse för den industriella produktionen och för försäljningen.

Mötet tillsatte ett utskott, bestående av representanter för industri, handel och formgivning i syfte att främja samarbetet.

Ornamos årsbok VII publicerades.

1936

Om årets livliga verksamhet vittnar tävlingen om möbelmodeller, tävlingen om hängmattor, affischtävlingen för Finlands Vecka i Stockholm och tävlingen om glasmodeller för världsutställningen i Paris.

Ornamos årsbok VIII utkom i tecknet av förbundets 25-års jubileum.

1937
Världsutställningen i Paris tryckte sin prägel även på Or-

namos verksamhet. För erhalande av konstindustriellt utställningsmaterial utlyste Finlands utställningskommitté fem olika tävlingar. Avsikten var att samtidigt erhålla lämpliga föremål för användning i landets offentliga byggnader, såsom presidentens slott, det nya riksdagshuset, legationer mm. Alvar Aaltos paviljong gav Finlands utställningsavdelning en ram, som i sig själv var märklig och riktvisande. För den konstindustriella avdelningens sammansättning ansvarade Arttu Brummer.

I den inhemska utställningsverksamheten deltog Ornamo bl.a. genom planeringen av två mässor. På vårens nyhetsmässa hade förbundet en egen avdelning och i höstens uppmärksammade, stora möbel- och inredningsmässa deltog många Ornamo-medlemmar i egenskap av formgivare inom olika företag.

Ornamo utgav sin årsbok IX.

1938

Olympiaden 1940 var avsedd att hållas i Helsingfors. Olympiakommittén utlyste redan år 1938 en tävling om olympiamärke och affisch för Spelen. På den inhemska konstindustriutställningen hade bl.a. rese-souvenirer en egen avdelning.

Ornamos årsbok X utkom.

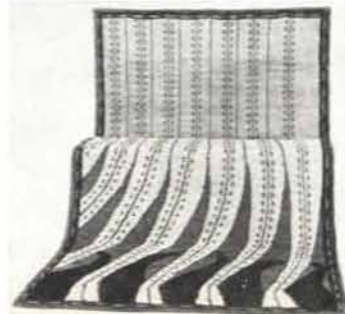
1939

Detta år var förbundets verksamhet koncentrerad på den stora bostadsutställning som den 7 oktober öppnades i Helsingfors. Initiativtagare till utställningen var Bostadsreformföreningen, Finlands Arkitektförbund och Ornamo. Det låg ett stort arbete bakom denna mångsidiga utställning, som upptagit bostadsfrågan till behandling i hela dess omfattning, men på grund av det utrikespolitiska läget kunde den tyvärr öppnast endast fyra dagar.

Sverige, Norge, Danmark och Estland deltog med egna avdelningar i utställningen, som var av social karaktär. Som utställningskommitténs ordförande fungerade Alvar Aalto och som viceordförande förbundets mångåriga ordförande Paavo Tynell. Utställningsarkitekt var Kaj Englund.

Finlands bekanta paviljong på världsutställningen i New York ritades av Alvar Aalto. En presentation av Finlands konstindustri publicerades av Ornamo för världsutställningen un-

Golvrya. Tillverkare Finska Handarbetets Vänner A. B. Komp, av Akseli Gallen-Kallela 1913

der benämningen Applied Art in Finland. Konstindustrin hade också en egen liten avdelning på denna utställning. På grund av krigsutbrottet inställdes konstindustriutställningen detta år.

1940

I januari fick Ornamo mitt under brinnande krig en inbjudan av Danmarks Kunstinstitut i Köpenhamn att arrangera en finländsk konstindustriutställning därstädes. Avsikten var att hjälpa våra konstnärer genom en försäljningsutställning och danska staten hade beviljat 68.000 kronor för försäljningslicenser. Anskaffningen av utställningsmaterial beredde stora svårigheter. Efter många om och men öppnades utställningen den 15 juni men i det då ockuperade landet gavs inte längre försäljningstillstånd, varigenom danskarnas vackra initiativ till hjälp åt våra konstnärer tyvärr gick om intet.

Bostadsutställningen från föregående år öppnades på nytt i samband med byggnadsmässan på hösten. Under de två veckor utställningen varade besöktes den av 122.000 personer. Från Mässhallen i Helsingfors flyttades utställningen vidare till Tammerfors. Konstindustriutställningen hade detta år en specialavdelning, omfattande den begåvade, för tidigt bortgångna Gunnilla Jungs minnesutställning. Silver, glas, armatur, emalj och batik presenterades.

1941

På initiativ av dåvarande intendenten för Svenska Nationalmuseets konsthantverksavdelning, Erik Wettergren, fick Ornamo på hösten 1940 inbjudan att arrangera en omfattande utställning av konstindustri på Svenska Nationalmuseet våren 1941. Föreningen Norden och Samfundet Sverige-Finland utlovade dessutom ekonomiskt stöd. Trots den rådande råvarubristen inom textilbranschen och den knappa förberedelsestiden togs denna inbjudan med tacksamhet. Kurt Ekholm valdes till utställningskommissarie och Werner West till utställningsarkitekt.

I det utställningsreferat som senare publicerades i Ornamos årsbok XI konstaterade utställningens kommissarie Kurt Ekholm bl.a. att "på utställningarna i Paris 1937 och i New York 1939 hemfördes segern av den lysande arkitektoniska

Detalj av väggmålning i restaurang Runda Tornet. Toivo Vikstedt 1923

Dekorationsmålning i Mariehamns kyrkas sidoskepp. Bruno Tuukkanen 1927

Frydnadsskulptur. Carl Wilhelms 1931

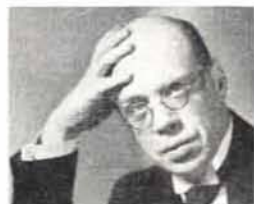
Keramikvas. A. W. Finch 1914

Kamé. Eva Gylden 1930

Harry Rönehölm, inredningsarkitekt

Arttu Brummer, inredningsarkitekt

Arbetsbord och stol. Komp. av Arttu Brummer 1930

utformningen och besökaren fick uppfattningen, att de konstindustriella prestationerna inte stod på lika hög nivå som inramningen. — Det förefaller mig som om vi först på denna utställning fått se den finska konstindustrins verkliga ansikte."

Kriget blossade åter upp i landet. Konstindustriutställningen öppnades oberoende härav den 29 december i Ateneum.

1942—1944

På våren 1942 arrangerade förbundet en försäljningsutställning i Stockmanns varuhus. Ornamo grundade en modellritningsbyrå, som förmedlade lämpligt material för hobbyarbeten åt invalidier och frontsoldater. Dessa arbetsresultat förevisades på konstindustriutställningarna under krigsåren.

I samband med konstindustriutställningen år 1943 arrangerades en minnesutställning av Impi Sotavaltas arbeten. Hon hade på sin tid varit en av våra mest kända textilkonstnärer och hennes ryor hade städse väckt uppmärksamhet på de årliga konstindustriutställningarna. Fem av Ornamos medlemmar stupade i kriget: Olavi Halonen, Göran Englund, Nils-Gustav Hahl, Aarno Rafael Kelas och Yrjö Nurmi.

1945

Efterkrigstidens återuppbyggnad vidtog.

"De förflutna krigsåren hade omformat de socialt betydelsefulla dragen i vår konstindustris karaktär till höggradig likhet med de ideal som uppställdes på Bostadsutställningarna 1939 och 1940", säges i Ornamos årsbok för detta år. Ransoneringens och inskränkningarnas tid hade dock inte ett enbart negativt inflytande. Inskränkningen var samtidigt ett incitament till finnad av nya idélösningar, nya former och material. Fattigdomen och framförallt materialbristen var de följande årens mest karaktäristiska särdrag. Men "knappheten finner sin egen stil, den kommer tydligen att under de närmaste åren utgöra vår konstindustris mest betydelsefulla element, dess ur nöden framsprungna stilskapande faktor". Sålunda skisserade Ilmari Tapiovaara den s.k. återuppbyggnadstidens riktlinjer i Ornamos årsbok 1945. Finlands konstindustri sökte åter efter kontakt med de övriga nordiska länderna.

1946

Föreningen Hantverkarna i Sverige arrangerade sin 40-års jubileumsutställning i Liljewalchs konsthall och alla nordiska länder deltog i denna. Finland uppsatte som villkor för sitt deltagande att våra materialsvårigheter underlättades genom hjälp från Sveriges sida. Så skedde även: svenskarna sände oss 350 kg textilråvaror. Finlands avdelning hade en ytareal på c. 9x8 meter och olika tävlingar utlystes för planeringen. Arttu Brummer var ordförande i utställningskommittén och Kurt

Träskulptur i Mänttä kyrka. Hannes Autere 1928

Detalj av koppardörr i Pohjoismallden Osakepankki. Eric O. W. Ehrström 1907

Parfymflaska, glas. Tillverkare Riihimäen Lasi Oy. Formgivare Gunnar Finne 1932

Silvervas. Tillverkare Oy Taito. Formgivare Henry Ericsson 1929

Biskopsstav. Tillverkare A. Tillander Ab. Formgivare Gunilla Jung 1938

Bildväv. Maija Kansanen 1929

Ekholm Sverige-kommissarie. Vår avdelning på Liljewalchs förevisades på konstindustriutställningen i Helsingfors och likaså den keramikkollektion som Arabia utställt i Köpenhamn. Tävlingsverksamheten var relativt livlig detta år. Nya namn började framträda.

1947

Landsforeningen Dansk Kunsthaandverk og Kunstindustri arrangerade sin 100-års jubileumsutställning "Vårt hjem" i Aarhus. I utställningen deltog även de övriga nordiska länderna. Ordförande i utställningskommittén var Arttu Brummer och Maija Heikinheimo var utställningsarkitekt. De lokala utställningsarrangemangen omhändertogs av Lisa Johansson-Pape.

Som svar på den finländska utställningen i Sverige arrangerade Svenska Slöjdföreningen i november en konstindustriutställning i Stockmanns varuhus i Helsingfors.

Vår utställningsavdelning i Aarhus presenterades som en grupp för sig på konstindustriutställningen i Helsingfors. Glaset tilldrog sig speciell uppmärksamhet på denna utställning och textilerna förekom för första gången på många år i rikt urval.

Tävlingsverksamheten var livlig, särskilt i möbelbranschen.

1948

I september avled Gunnel Nyman, en av 40-talets mest begåvade konstnärer. Hennes bana avbröts mitt i hennes mänskligt sett rikaste period av konstnärligt skapande. Kort före sin död skrev hon bl.a. följande: "Materialet bör ha ett så avgörande inflytande, att föremålet inte kan tänkas utfört i något annat material än just detta. Först då uppfyller det kraven på skönhet och harmoni. Detta gäller framförallt ifråga om ett så känsligt och särartat material som glas. — Det är ett material, som äger ett slags magisk kraft. Den, som en gång har gett sig glaset i våld, förblir glaset trogen." Gunnel Nymans minnesutställning arrangerades i samband med konstindustriutställningen.

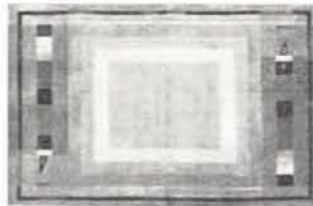
Överintendent Eric Wettergren från Sverige kallades till hedersmedlem i Ornamo. Bland övriga hedersmedlemmar kan nämnas Louis Sparre och Ornamos ståftande medlem Gunnar Finne, som gjort sig ett namn som bildhuggare.

1949

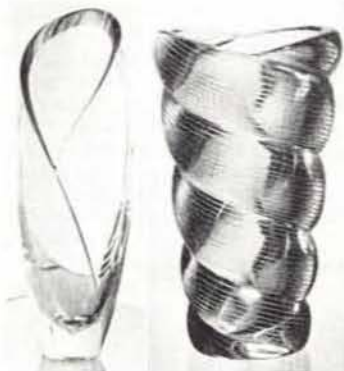
I mars arrangerade Ornamo en stort upplagd utställning, "Vacker vardagsvara" och gav därmed uttryck för sin beslutssamma strävan att utbygga verksamhetsprogrammet på en bredare samhällslig bas. Utställningen betecknade ett glädjande framsteg för samarbetet mellan producenter och konstnärer. Hos den stora konsumentkretsen väckte denna utställning ett kanske starkare gensvar till förmån för riktningen mot en stilren utformning av hemmets bruksföremål än någon annan inhemsk konstindustriutställ-

Byrå. Tillverkare Oy Syrehnin Puuseppätehdas. Formgivare Runar Engblom 1937

Rya. Impi Sotavalta 1931

Glasvaser. Tillverkare Riihimäen Lasi Oy. Formgivare Gunnel Nyman 1946

Tillverkare Oy Stockmann Ab. Formgivare Werner West 1935

Vas. Tillverkare Karhula-Iittala. Formgivare Alvar Aalto 1937

Urna, terrakotta. Elsa Elenius 1934

ning. Maija Heikinheimo fungerade som utställningens arkitekt och Arttu Brummer som dess kommissarie.

Konstindustriutställningen var i november, varvid resultaten av Riihimäen Lasi Oy:s nordiska glaspristävling och Finska Handarbetets Vänners 70-års jubileumsavdelning blev föremål för ett särskilt intresse.

Efter en fyraårig paus utgavs åter Ornamos årsbok, nummer XIII i ordningen.

1950

Konstindustriutställningen arrangerades detta år i tecknet av Konstflitföreningens i Finland 75-års jubileum och på den grund deltog även konstindustriskolans elever med en egen avdelning. Gallen-Kallella hyllades in memoriam.

Ornamos medlemmar deltog även i arrangerandet av en annan inhemsk utställning. I Mässhallen hölls nämligen en betydelsefull möbelmässa, som visade tendensen bort från de stora, stela, enhetliga möblemang mot de av olika möbler sammansatta grupper som är lämpliga i moderna småbostäder.

1951

I början av januari avled Harry Rönholm, en av Ornamos mest aktiva och positiva medlemmar, som ända från de första åren hade tillhört förbundets styrelse och fungerat som dess viceordförande ända fram till år 1946. År 1930 utnämndes han till verkställande direktör för Finlands Mässa och fungerade i denna egenskap som högsta instans vid alla mässarrangemang i såväl hemlandet som utlandet.

Samma år förlorade Ornamo Arttu Brummer, som anslutit sig till förbundet år 1912 och fungerat som dess ordförande i två etapper: första gången i början på 30-talet och andra gången från år 1945 fram till sin död. "Som lärare vid Konstindustriella Läroverket och senare som dess konstnärliga ledare innehadde han den mest ansvarsfyllda posten på konstindustrifronten och utövade inflytande på ett flertal årsklasser. Som utövande konstnär visade han outtröttlig flit och hans verk stod på högsta konstnärliga nivå."

"Den chock, som tomrummet efter Arttu Brummer framkallade vid hans oväntade fränfalle, visade tydligare än något annat betydelsen i hans position," skrev professor J. S. Sirén i Ornamos årsbok XIV. Vid IX Triennalen i Milano fungerade Tapio Wirkkala som utställningsarkitekt. På denna utställning gjorde Finland konstindustri sitt internationella genombrott. Ornamos arbeten har ständigt intagit en uppmärksam plats på Triennale-utställningarna. Dels har dessa utställningar alltid gett impulser till en stark inre kraftanspanning för ett vidare utvecklande av den konstindustriella formgivning- en och dels är det främst genom dem, som vår konstindustri har blivit känd utanför landets gränser.

Detalj från utställningen "Vacker vardagsvara". Arkitekt Maija Heikinheimo 1949

Glasservis för vardagsbruk, pressat glas. Tillverkare Karhula-Iittala. Formgivare Aino Marsio-Aalto 1936

Fanerstol. Tillverkare Huonekaluja Rakennustyötehdas Oy. Formgivare Alvar Aalto 1935

Dricksglas. Tillverkare Karhula-Iittala. Formgivare Yrjö Rosola 1932

Takarmatur. Tillverkare Oy Taito. Formgivare Paavo Tynell 1937

Rya. Tillverkare Finska Handarbetets Vänner A.B. Komp. av Gunvor Grönvik 1937

Servis, fajans. Tillverkare Wartsilä-koncernen A/B-Arabia. Formgivare Kurt Ekholm 1940

